

THỰC TRẠNG TỔ CHỨC DẠY HỌC CHỦ ĐỀ “THƠ LỤC BÁT” Ở LỚP 6 THEO HƯỚNG TÍCH HỢP NỘI DUNG GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Lê Thị Hiền

Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Tóm tắt: *Dạy học theo chủ đề tích hợp là định hướng quan trọng trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, góp phần phát triển năng lực toàn diện và gắn kết nội dung môn học với thực tiễn địa phương. Trong Ngữ văn lớp 6, thơ lục bát là thể loại giàu tiềm năng để tích hợp các yếu tố văn hóa địa phương. Bài viết khảo sát thực trạng tổ chức dạy học thơ lục bát tích hợp nội dung giáo dục địa phương tại một số trường THCS ở Hà Nội. Kết quả cho thấy giáo viên nhận thức rõ tính cần thiết của dạy học tích hợp, song còn gặp khó khăn do thiếu học liệu, hạn chế năng lực thiết kế chủ đề và ít có điều kiện tổ chức hoạt động trải nghiệm. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất năm nhóm giải pháp: xây dựng học liệu và kho tư liệu văn hóa Hà Nội; bồi dưỡng năng lực tích hợp cho giáo viên; tăng cường kết nối bài học với không gian văn hóa thực tế; ứng dụng công nghệ trong dạy học thơ lục bát.*

Từ khóa: *Thơ lục bát, giáo dục địa phương, Ngữ văn 6, Hà Nội.*

Nhận bài ngày 20.05.2025; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 25.07.2025

Liên hệ tác giả: Lê Thị Hiền ; email: lthien@daihocthudo.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, dạy học theo chủ đề được xem là một định hướng quan trọng nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của người học. Quan niệm dạy học này đã được đặt nền tảng từ Công văn số 5555/BGDĐT-GDTrH ngày 08/10/2014 của Bộ Giáo dục và Đào tạo, trong đó nhấn mạnh: “Thay cho việc dạy học đang được thực hiện theo từng bài/tiết trong sách giáo khoa như hiện nay, các tổ/nhóm chuyên môn căn cứ vào chương trình và sách giáo khoa hiện hành, lựa chọn nội dung để xây dựng các chuyên đề dạy học phù hợp với việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong điều kiện thực tế của nhà trường” [1]. Trong bối cảnh thực hiện chương trình và sách giáo khoa năm 2006 theo hướng tiếp cận nội dung, việc dạy học theo chủ đề được xem là một hướng mở, góp phần “cởi trói” khỏi tư duy giáo dục truyền thống vốn ràng buộc chặt chẽ vào phân phối chương trình. Đây cũng chính là bước chuyển cần thiết, tạo tiền đề quan trọng cho việc triển khai Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 với định hướng phát triển năng lực học sinh.

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 [2] xác định nội dung giáo dục của địa phương là một phần bắt buộc, được triển khai ở tất cả các cấp học từ Tiểu học đến Trung học phổ thông. Mục tiêu của hoạt động này nhằm giúp học sinh hình thành hiểu biết, tình cảm gắn bó và trách nhiệm đối với quê hương - nơi các em đang sống và học tập. Xét trong bối cảnh nghiên cứu cụ thể, Hà Nội là một địa phương mang tính đại diện cao, không chỉ là trung tâm chính trị - hành chính của cả nước mà còn là nơi lưu giữ nhiều giá trị văn hoá đặc sắc, gắn liền với lịch sử dân tộc và đời sống văn hóa truyền thống. Tuy nhiên, trên thực tế, việc triển khai nội dung giáo dục của địa phương trong các nhà trường chưa đạt hiệu quả như mong đợi.

Trong môn Ngữ văn, thơ lục bát là một thể loại thơ truyền thống đặc trưng của dân tộc, mang đậm yếu tố bản sắc văn hóa, góp phần nâng cao khả năng cảm thụ và trải nghiệm văn học cho học sinh. Đây cũng là nội dung có thể tích hợp hiệu quả với nội dung giáo dục của địa phương, thông qua những hình ảnh, biểu tượng, chất liệu ngôn ngữ, phong tục, sản vật... gắn với không gian văn

hóa Hà Nội. Tuy nhiên, thực tiễn dạy học thơ lục bát theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương tại các trường THCS trên địa bàn thành phố Hà Nội vẫn còn nhiều bất cập: giáo viên lúng túng trong lựa chọn và thiết kế nội dung tích hợp phù hợp; thiếu quy trình thiết kế chủ đề bài dạy cụ thể; chưa có hệ thống ngữ liệu thơ mang tính địa phương phong phú; các hoạt động tích hợp còn rời rạc, mang tính hình thức, chưa tạo được chiều sâu trải nghiệm cho học sinh.

Xuất phát từ thực tiễn nêu trên, bài viết tập trung khảo sát và phân tích việc tổ chức dạy học chủ đề thơ lục bát lớp 6 theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương Hà Nội tại một số trường Trung học cơ sở. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số định hướng tổ chức dạy học phù hợp, góp phần phát triển năng lực Ngữ văn cũng như các phẩm chất khác nhằm đáp ứng chương trình 2018.

2. NỘI DUNG

2.1. Dạy học theo chủ đề và tổ chức nội dung dạy học theo chủ đề trong sách giáo khoa Ngữ văn 6

2.1.1. Chủ đề và dạy học theo chủ đề

Trong dạy học, chủ đề là một đơn vị nội dung quan trọng, được tổ chức thành các bài học hoặc chuỗi bài học có quan hệ chặt chẽ với nhau nhằm giúp HS tiếp cận kiến thức theo hệ thống hướng dẫn và có ý nghĩa hơn.

Theo Phạm Thị Thu Hương, “Trong dạy học, chủ đề là một đơn vị nội dung để tổ chức hoạt động dạy học, có phạm vi bao quát và dung lượng khá lớn, có thời lượng thực hiện trong nhiều tiết học, tuần học. Nội dung dạy học trong chủ đề được tích hợp nhiều đơn vị kiến thức, kỹ năng... bộ phận có mối quan hệ gắn gũi, giao thoa với nhau thuộc phạm vi trong và ngoài chương trình giáo dục. Khi được kết nối, lồng ghép, tích hợp với nhau, chúng trở thành một bộ phận trong chỉnh thể, cũng tập trung hướng tới mục tiêu tổng quát hơn của toàn bộ chủ đề. Do đó, chúng giàu tính bối cảnh và xác thực hơn không còn thuần túy là những đơn vị kiến thức, kỹ năng tồn tại riêng lẻ, tách biệt, hàn lâm mà được gắn kết, tạo ra mối quan hệ qua lại giữa các thành tố làm nên cấu trúc bên trong chủ đề và giữa chỉnh thể chủ đề với các mối quan hệ bên ngoài (liên hệ với bối cảnh thực tiễn đời sống, người học, môi trường học tập,...)”.

Từ khái niệm trên, có thể khẳng định, dạy học theo chủ đề là quá trình tổ chức hoạt động học tập tích hợp, trong đó học sinh được hướng dẫn khám phá, tiếp nhận và vận dụng kiến thức – kỹ năng để giải quyết các vấn đề học tập hoặc thực tiễn. Phương pháp này kết hợp linh hoạt giữa yếu tố truyền thống (truyền thụ tri thức) và hiện đại (phát huy vai trò chủ động, sáng tạo của học sinh), giúp giáo viên không chỉ là người cung cấp kiến thức mà còn là người tổ chức, định hướng hoạt động học tập. Do đó, có thể khẳng định rằng, dạy học theo chủ đề mang bản chất của dạy học tích hợp.

2.1.2. Tổ chức nội dung dạy học theo chủ đề trong sách giáo khoa Ngữ văn 6

Việc tổ chức nội dung dạy học theo chủ đề trong sách giáo khoa Ngữ văn 6 được thiết kế theo hướng tích hợp ba mạch nội dung chính: đọc, viết, nói và nghe. Điều này đảm bảo sự phát triển toàn diện các kỹ năng ngôn ngữ cho HS, giúp các em không chỉ hiểu văn bản mà còn biết cách vận dụng vào thực tế giao tiếp và sáng tạo ngôn ngữ. Mỗi chủ đề trong sách giáo khoa được triển khai trong khoảng 10-16 tiết học, tương đương 3-4 tuần học. Thời lượng này cho phép HS có đủ thời gian để tiếp cận, khai thác văn bản, thực hành các kỹ năng và vận dụng vào thực tế. Tuy nhiên, hệ thống chủ đề trong từng bộ sách lại có sự khác biệt về cách tích hợp nội dung. Cụ thể:

- Bộ sách *Kết nối tri thức với cuộc sống* và *Chân trời sáng tạo* sử dụng trực nội dung văn bản làm điểm tựa chính, trong đó nội dung của các văn bản được tổ chức theo chủ đề cụ thể. Trực thể loại vẫn tồn tại nhưng không được nhấn mạnh rõ ràng mà xuất hiện một cách ngầm ẩn. Cách tổ chức này giúp HS tiếp cận văn bản theo hướng khai thác chủ đề, qua đó rèn luyện tư duy phân biện, liên hệ thực tế và phát triển kỹ năng ngôn ngữ.

- Bộ sách *Cánh diều* lại có cách tiếp cận khác khi lấy trực thể loại văn bản làm điểm tựa chính, trong đó các văn bản thuộc cùng một thể loại được nhóm lại với nhau để HS dễ dàng nhận diện và tiếp thu đặc trưng của từng thể loại. Trực nội dung văn bản vẫn tồn tại nhưng đóng vai trò hỗ trợ,

giúp làm rõ đặc điểm thể loại. Cách tổ chức này giúp HS có cái nhìn hệ thống hơn về đặc trưng của từng kiểu văn bản, từ đó nâng cao khả năng phân tích và vận dụng trong thực tiễn.

Nhìn chung, dù có sự khác biệt trong cách tổ chức, cả ba bộ sách giáo khoa đều hướng đến mục tiêu chung là giúp HS phát triển năng lực ngôn ngữ và tư duy thông qua việc học theo chủ đề. Sự linh hoạt trong cách tiếp cận này không chỉ đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục mà còn tạo điều kiện để GV có thể sáng tạo trong giảng dạy, phù hợp với đặc điểm của từng đối tượng HS.

2.2. Quan điểm tích hợp và khả năng tích hợp nội dung giáo dục địa phương vào môn Ngữ văn

2.2.1. Quan điểm về tích hợp

Tư tưởng tích hợp trong giáo dục đã được đề cập từ Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2006. Tuy nhiên, do chương trình này được xây dựng theo định hướng tiếp cận nội dung, nên việc triển khai dạy học tích hợp trong thực tiễn còn gặp nhiều hạn chế: thiếu tính hệ thống, chưa phát huy được vai trò chủ động, sáng tạo của người học. Đến Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, tư tưởng tích hợp đã được cụ thể hóa rõ ràng trong cấu trúc nội dung, định hướng phương pháp dạy học, cũng như trong cách thức kiểm tra, đánh giá. Đây được xem là một định hướng xuyên suốt trong tổ chức hoạt động dạy học nhằm phát triển năng lực toàn diện cho học sinh.

Quan điểm về dạy học tích hợp đã được nhiều nhà nghiên cứu trong nước tiếp cận và luận giải. Đỗ Hương Trà (2015) cho rằng: “Dạy học tích hợp là một quan điểm sư phạm, ở đó người học cần huy động (mọi) nguồn lực để giải quyết một tình huống phức hợp – có vấn đề nhằm phát triển các năng lực và phẩm chất cá nhân”. Đỗ Ngọc Thống (2016) nhấn mạnh: “Dạy học tích hợp là định hướng dạy học trong đó giáo viên tổ chức, hướng dẫn để học sinh phát triển khả năng huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng... thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau, thông qua đó hình thành những kiến thức, kỹ năng mới; giải quyết hiệu quả các vấn đề trong học tập và trong cuộc sống... phát triển được năng lực vận dụng tổng hợp các tri thức, kỹ năng và giải quyết vấn đề”. Bộ GD&ĐT (2018a) cũng xác định: “Dạy học tích hợp là định hướng dạy học giúp học sinh phát triển khả năng huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau để giải quyết có hiệu quả các vấn đề trong học tập và trong cuộc sống”.

Có thể thấy điểm thống nhất trong các quan niệm về dạy học tích hợp là nhấn mạnh việc chuyển trọng tâm từ truyền thụ tri thức đơn môn sang phát triển năng lực vận dụng tổng hợp tri thức, kỹ năng trong các tình huống thực tiễn, nhằm rút ngắn khoảng cách giữa nhà trường và cuộc sống.

Từ những quan điểm lý luận trên, chúng tôi cho rằng: Dạy học theo hướng tích hợp không chỉ là xu thế của giáo dục hiện đại mà còn là yêu cầu tất yếu để hiện thực hóa mục tiêu phát triển phẩm chất và năng lực học sinh theo Chương trình GDPT 2018. Trong môn Ngữ văn, việc tích hợp nội dung giáo dục địa phương vào dạy học thơ lục bát cần được tổ chức dưới dạng chủ đề học tập tích hợp để học sinh được trải nghiệm, khám phá và kết nối kiến thức liên môn, từ đó phát triển toàn diện về tư duy, năng lực và giá trị cá nhân.

2.2.2. Khả năng tích hợp nội dung giáo dục của địa phương vào môn Ngữ văn

Việc học theo chủ đề tích hợp, liên môn có tính thực tiễn cao, giúp nội dung học tập trở nên sinh động và hấp dẫn hơn. Khi tiếp cận các chủ đề này, HS không chỉ tiếp thu kiến thức một cách đơn lẻ mà còn được rèn luyện khả năng vận dụng tổng hợp để giải quyết các tình huống thực tế. Hơn nữa, HS không phải lặp lại cùng một nội dung kiến thức ở nhiều môn học khác nhau. Dạy học theo chủ đề liên môn không chỉ giúp GV giảm bớt áp lực dạy các nội dung trùng lặp giữa các môn mà còn góp phần nâng cao kiến thức chuyên môn và kỹ năng sư phạm.

Việc tích hợp nội dung Giáo dục địa phương vào môn Ngữ văn giúp HS không chỉ rèn luyện năng lực ngôn ngữ mà còn nâng cao hiểu biết về lịch sử, văn hóa và đời sống của thành phố Hà Nội. Điều này góp phần phát triển tình yêu quê hương, tinh thần trách nhiệm với cộng đồng, đồng thời tăng tính thực tiễn trong việc dạy và học. Trong các văn bản ở SGK Ngữ văn ở 3 bộ sách (Cánh Diều, Kết nối tri thức với cuộc sống, ít nhiều đều gọi mở những nét văn hoá về Hà Nội). Với chủ đề thơ lục bát được thể hiện ở các bộ sách: Bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống* (Bài 4: Quê hương yêu dấu); Bộ *Cánh diều* (Bài 2: Thơ lục bát); Bộ *Chân trời sáng tạo* (Bài 3: Vẻ đẹp quê hương) hoàn

toàn có thể kết hợp với 08 chủ đề ở tài liệu Giáo dục địa phương của thành phố Hà Nội, đặc biệt là các chủ đề: Chủ đề 5 (Sản vật Hà Nội), Chủ đề 6 (Các nghề truyền thống góp phần phát triển kinh tế thành phố Hà Nội). Cụ thể như:

Các chủ đề Tài liệu GDĐP lớp 6 – Hà Nội	Nội dung	Khả năng tích hợp
Chủ đề 5: Sản vật Hà Nội	Cốm Vòng, bánh cuốn Thanh Trì, bưởi Diễn...	- Sáng tác cặp lục bát mô tả quy trình làm cốm hoặc cảm nhận về hương vị sản vật. - Viết bài cảm nhận về một sản vật đặc trưng của Hà Nội.
Chủ đề 6: Các nghề truyền thống góp phần phát triển kinh tế thành phố Hà Nội	Gốm Bát Tràng, mây tre đan Phú Vinh, gà Mía...	- Khảo sát ca dao liên quan đến nghề truyền thống. - Sáng tác cặp lục bát giới thiệu các làng nghề, nêu vai trò kinh tế và giá trị văn hóa của làng nghề.

Dạy học Ngữ văn theo chương trình và sách giáo khoa mới theo định hướng mở, đồng nghĩa với việc các ngữ liệu dạy học không bó hẹp như trong chương trình trước đây. GV hoàn toàn được trao quyền lựa chọn văn bản ngoài sách giáo khoa phù hợp với mục tiêu đặt ra trong bài học. Điều này vừa giúp người soạn sách và GV thực hiện được ý đồ thiết kế bài học sáng tạo theo cách của mình, vừa giúp chương trình gần bó hơn với cuộc sống, gần gũi với HS, tạo hứng thú học tập cho HS nhiều hơn. GV trên cơ sở bám sát các mục tiêu cần đạt của bài học, xây dựng các ngữ liệu dạy học phù hợp (đưa các ngữ liệu về Hà Nội, văn hoá Hà Nội, ẩm thực Hà Nội, làng nghề truyền thống Hà Nội...) vào các bài dạy Ngữ văn mà vẫn không thay đổi mục tiêu của chương trình. Rõ ràng, hướng đi này là phù hợp và hiệu quả không chỉ nhằm nâng cao chất lượng dạy học Ngữ văn mà còn góp phần dạy học nội dung giáo dục địa phương thiết thực hơn.

2.3. Thực trạng việc dạy học thơ lục bát theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương

2.3.1. Khái quát về khảo sát thực trạng

Mục tiêu và nội dung khảo sát: Nhằm tìm hiểu thực tiễn triển khai dạy học thơ lục bát theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương trong chương trình Ngữ văn lớp 6 tại các trường Trung học cơ sở. Phiếu hỏi gồm các câu hỏi đóng và mở, tập trung vào các nội dung: (1) Mức độ cần thiết và khả thi của việc tích hợp nội dung giáo dục địa phương vào dạy học thơ lục bát; (2) Mức độ triển khai và hiệu quả các cách thức dạy học tích hợp; (3) Các yếu tố ảnh hưởng đến việc tổ chức dạy học tích hợp; (4) Khó khăn và nhu cầu hỗ trợ từ phía giáo viên.

Địa bàn và khách thể khảo sát: Các trường trên địa bàn thành phố Hà Nội, bao gồm: Trường THCS Vĩnh Hưng (quận Hoàng Mai), THCS Giang Biên (quận Long Biên), THCS Lý Nam Đế (quận Nam Từ Liêm), THCS Mê Trì (quận Nam Từ Liêm), THCS Trương Công Giai (quận Cầu Giấy), THCS thị trấn Văn Điển (huyện Thanh Trì), THCS Bát Tràng (huyện Gia Lâm) và Trường Trung học Vinschool Ocean Park.

Mẫu khảo sát: gồm 12 giáo viên đang giảng dạy môn Ngữ văn lớp 6

Phương pháp khảo sát: sử dụng phương pháp điều tra bằng phiếu hỏi kết hợp với phỏng vấn sâu một số giáo viên, phương pháp thống kê toán học.

Thang đánh giá mức độ khảo sát được tính cho điểm trung bình (ĐTB) như sau:

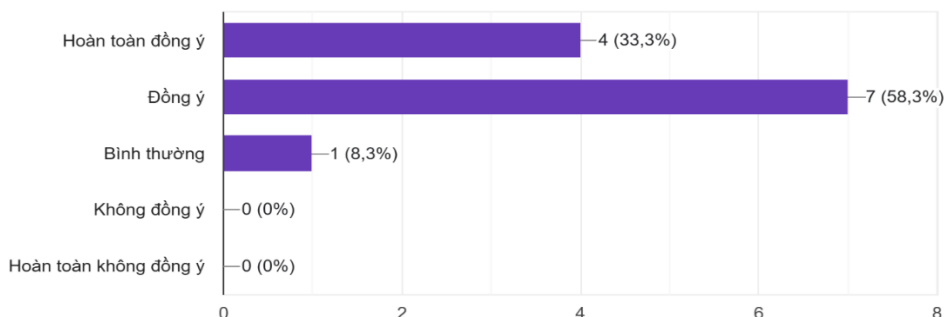
Mức	Khoảng điểm	Ý nghĩa
5	4.21 - 5.00	Hoàn toàn đồng ý/Rất ảnh hưởng/ Rất thường xuyên
4	3.41 - 4.20	Đồng ý/Ảnh hưởng/Thường xuyên
3	2.61 - 3.40	Bình thường
2	1.81 - 2.60	Không đồng ý/Không ảnh hưởng/Thỉnh thoảng
1	1.00 - 1.80	Hoàn toàn không đồng ý/Hoàn toàn không ảnh hưởng/Không bao giờ

2.3.2. Kết quả khảo sát thực trạng

a. Đánh giá mức độ cần thiết và khả thi của việc tích hợp nội dung giáo dục địa phương vào dạy học thơ lục bát

Câu 1: Thầy/cô có đồng ý với việc tích hợp nội dung giáo dục địa phương cho HS trong dạy học thơ lục bát là một hướng đi cần thiết và khả thi không?”

12 câu trả lời

Biểu đồ 1: Đánh giá mức độ cần thiết và khả thi của việc tích hợp nội dung giáo dục của địa phương vào dạy học thơ lục bát

Kết quả khảo sát thể hiện qua *biểu đồ 1* cho thấy, đa số giáo viên đánh giá việc tích hợp nội dung giáo dục địa phương vào dạy học thơ lục bát là rất phù hợp (33,3%) và phù hợp (58,3%). Điều này phản ánh sự đồng thuận cao của giáo viên đối với định hướng tích hợp nội dung địa phương vào chương trình Ngữ văn. Như vậy, có thể khẳng định rằng giáo viên nhận thức rõ tính cần thiết và khả thi của việc thực hiện tích hợp nội dung giáo dục địa phương như một xu hướng phù hợp và khả thi trong bối cảnh đổi mới dạy học môn Ngữ văn hiện nay.

b. Đánh giá mức độ và hiệu quả thực hiện các cách thức triển khai dạy học thơ lục bát tích hợp nội dung giáo dục địa phương

Bảng 1: Đánh giá mức độ triển khai và hiệu quả cách thức triển khai nội dung dạy học tích hợp khai thác yếu tố văn hóa địa phương trong đọc hiểu thơ lục bát

Cách thức triển khai	Mức độ thực hiện			Hiệu quả thực hiện		
	Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không bao giờ	Hiệu quả	Bình thường	Không hiệu quả
Tìm hiểu qua tranh ảnh, video	2	7	3	7	5	0
Dạy học dự án	0	1	11	6	6	0
Thảo luận nhóm	2	4	6	7	5	0
Tổ chức các hoạt động trải nghiệm	2	3	7	5	7	0

Kết quả bảng 1 cho thấy mức độ áp dụng các hình thức tổ chức dạy học tích hợp yếu tố địa phương trong giảng dạy thơ lục bát nhìn chung còn khá hạn chế. Phần lớn giáo viên mới chỉ thực hiện ở mức độ “thỉnh thoảng” hoặc “không bao giờ”. Đặc biệt, đáng chú ý là phương thức dạy học dự án, với tỉ lệ 91,7% giáo viên được khảo sát cho biết chưa từng triển khai. Tuy vậy, khi đánh giá về hiệu quả, hầu hết giáo viên đều cho rằng các hình thức dạy học tích hợp nói chung mang lại hiệu quả hoặc ít nhất là hiệu quả bình thường, không có trường hợp nào đánh giá là không hiệu quả. Kết quả này phản ánh rõ ràng tiềm năng thực tiễn của các hình thức dạy học tích hợp nếu được áp dụng đúng cách, có kế hoạch và định hướng cụ thể.

Thông tin thu thập từ phỏng vấn sâu cũng chỉ ra rằng, hiện nay, nhiều giáo viên đã chủ động lồng ghép các yếu tố văn hóa Hà Nội như địa danh, ẩm thực, nếp sống thanh lịch, làng nghề... vào các tiết dạy thơ lục bát. Tuy nhiên, hoạt động này chủ yếu vẫn mang tính tự phát, phụ thuộc vào kinh nghiệm cá nhân của giáo viên, chưa có sự kết nối rõ ràng, thống nhất với nội dung chương

trình giáo dục địa phương, đồng thời chưa được triển khai theo một quy trình thiết kế chủ đề bài dạy bài bản và có tính hệ thống. Điều này cho thấy cần có những giải pháp cụ thể để nâng cao mức độ thực hiện cũng như hiệu quả thực tế của các phương pháp dạy học tích hợp trong thời gian tới.

c. Đánh giá mức độ nhu cầu bồi dưỡng năng lực khi triển khai dạy học thơ lục bát tích hợp nội dung giáo dục địa phương

Bảng 2: Đánh giá mức độ nhu cầu bồi dưỡng năng lực khi triển khai dạy học thơ lục bát tích hợp nội dung giáo dục địa phương

Nội dung	Mức độ					Điểm TB
	Rất cần thiết	Cần thiết	Bình thường	Ít cần thiết	Không cần thiết	
Xác định mục tiêu dạy học của chủ đề tích hợp	5	7	0	0	0	4.42
Xây dựng nội dung tích hợp từ chương trình và thực tiễn	4	8	0	0	0	4.33
Tìm hiểu và tổ chức học liệu, phương tiện dạy học phù hợp	4	8	0	0	0	4.33
Thiết kế các hoạt động dạy học cụ thể theo định hướng phát triển năng lực	7	5	0	0	0	4.58
Thiết kế công cụ và phương án kiểm tra, đánh giá theo hướng phát triển năng lực	6	6	0	0	0	4.50

Kết quả khảo sát cho thấy giáo viên có nhu cầu bồi dưỡng ở mức cao đối với tất cả các năng lực liên quan đến thiết kế và tổ chức dạy học thơ lục bát tích hợp nội dung giáo dục địa phương, với điểm trung bình dao động từ 4.33 đến 4.58. Nhu cầu cao nhất tập trung vào năng lực thiết kế hoạt động dạy học theo định hướng phát triển năng lực (4.58) và xây dựng công cụ đánh giá phù hợp (4.50), cho thấy đây là những khâu then chốt mà giáo viên còn thiếu tự tin khi triển khai thực tế. Đồng thời, các nội dung như xác định mục tiêu, tổ chức học liệu và xây dựng nội dung tích hợp cũng đều đạt điểm cao, phản ánh yêu cầu bồi dưỡng đồng đều ở cả cấp độ nhận thức và kỹ năng thực hành. Kết quả này đặt ra cơ sở thực tiễn quan trọng cho việc xây dựng các chương trình bồi dưỡng chuyên sâu, phù hợp với định hướng phát triển năng lực giáo viên và yêu cầu đổi mới chương trình giáo dục phổ thông 2018.

d. Đánh giá mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đến khả năng triển khai tích hợp nội dung giáo dục của địa phương trong dạy học thơ lục bát

Bảng 3: Đánh giá mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đến khả năng triển khai tích hợp nội dung giáo dục của địa phương trong dạy học đọc hiểu thơ lục bát

Các yếu tố	Mức độ					Điểm TB
	Rất ảnh hưởng	Ảnh hưởng	Bình thường	Không ảnh hưởng	Hoàn toàn không ảnh hưởng	
Năng lực dạy tích hợp của GV	8	4	0	0	0	4.67
Kiến thức nền tảng và khả năng của HS	4	3	3	2	0	3.75
Tài liệu dạy học	7	3	2	0	0	4.42
Điều kiện của trường học	4	3	5	0	0	3.92
Sự hỗ trợ từ các tổ chức văn hóa địa phương	3	4	5	0	0	3.83

Kết quả ở *bảng 2* cho thấy, mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đến việc triển khai tích hợp nội dung giáo dục địa phương trong dạy học thơ lục bát đều nằm ở mức “rất ảnh hưởng” và “ảnh

hưởng”, phản ánh rằng khả năng thực hiện việc dạy học tích hợp trong môn Ngữ văn nói chung và thể loại thơ lục bát nói riêng chịu tác động đáng kể từ nhiều yếu tố khác nhau. Cụ thể như sau:

Yếu tố “*Năng lực dạy tích hợp của giáo viên*” có điểm trung bình cao nhất (4.67), thể hiện rằng đây là yếu tố quyết định nhất đến khả năng triển khai hiệu quả tích hợp nội dung địa phương vào giảng dạy thơ lục bát. Kết quả này cho thấy năng lực tổ chức, vận dụng phương pháp giảng dạy và khả năng sáng tạo của giáo viên đóng vai trò trực tiếp, quyết định chất lượng các tiết học. Nếu giáo viên chưa đủ năng lực hoặc kinh nghiệm dạy học tích hợp thì dù có nguồn lực hỗ trợ dồi dào, hiệu quả thực hiện cũng rất hạn chế.

Yếu tố “*Tài liệu dạy học*” đứng thứ hai với điểm trung bình là 4.42. Giáo viên đặc biệt coi trọng sự cần thiết của tài liệu tham khảo và học liệu chất lượng cao trong quá trình triển khai dạy học tích hợp. Nếu tài liệu dạy học được xây dựng một cách bài bản và phù hợp, việc tích hợp yếu tố văn hóa địa phương vào môn học sẽ thuận lợi và hiệu quả hơn rất nhiều.

Các yếu tố “*Điều kiện của trường học*” (3.92) và “*Sự hỗ trợ từ các tổ chức văn hóa địa phương*” (3.83) được đánh giá là có ảnh hưởng đáng kể, nhưng chưa phải yếu tố then chốt. Thực tế cho thấy, mặc dù cơ sở vật chất, thiết bị hỗ trợ dạy học và nguồn tư liệu từ các tổ chức văn hóa như bảo tàng, làng nghề, nghệ nhân dân gian là quan trọng, nhưng việc thiếu các yếu tố này không ngăn cản hoàn toàn khả năng triển khai tích hợp. Tuy nhiên, nếu có thêm sự phối hợp và hỗ trợ tích cực từ các tổ chức này, chắc chắn hiệu quả dạy học sẽ được nâng cao hơn nữa.

Yếu tố “*Kiến thức nền tảng và khả năng của học sinh*” được đánh giá thấp nhất (3.75), mặc dù vẫn ở mức ảnh hưởng. Theo kết quả phỏng vấn sâu, điều này phản ánh thực tế rằng học sinh ngày nay ít có cơ hội tiếp xúc thường xuyên với thơ ca dân gian và di sản văn hóa địa phương, gây khó khăn trong việc tạo dựng cảm xúc và kết nối kiến thức. Tuy nhiên, yếu tố này có thể được khắc phục hiệu quả bằng các phương pháp giảng dạy phù hợp, kết hợp với các hoạt động trải nghiệm thực tế do giáo viên tổ chức, từ đó giúp học sinh nâng cao khả năng tiếp nhận và vận dụng các nội dung tích hợp.

2.4. Một số biện pháp đề xuất nhằm hỗ trợ triển khai dạy học thơ lục bát theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương cho HS lớp 6 ở thành phố Hà Nội

Trên cơ sở kết quả khảo sát thực trạng dạy học thơ lục bát tích hợp nội dung giáo dục địa phương tại một số trường THCS trên địa bàn thành phố Hà Nội, có thể thấy: đội ngũ giáo viên đã bước đầu nhận thức được ý nghĩa và sự cần thiết của dạy học theo hướng tích hợp, song việc triển khai còn gặp không ít khó khăn như thiếu tài liệu, thiếu định hướng cụ thể trong thiết kế chủ đề, hoặc lúng túng trong vận dụng phương pháp dạy học phù hợp với đối tượng học sinh lớp 6. Xuất phát từ thực tiễn đó, chúng tôi đề xuất một số biện pháp bước đầu nhằm nâng cao hiệu quả tổ chức dạy học thơ lục bát theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương như sau:

Một là, xây dựng tài liệu giảng dạy phù hợp với đặc điểm văn hóa Hà Nội. Một trong những khó khăn trong công việc giảng dạy thơ lục bát theo hướng tích hợp là thiếu tài liệu chuyên môn gắn với đặc trưng văn hóa địa phương. Vì vậy, cần biên soạn hệ thống tài liệu giảng dạy hợp lý, trong đó: Tuyển chọn các bài thơ lục bát có nội dung phản ánh đời sống văn hóa, lịch sử, phong tục tập quán của Hà Nội, như các tác phẩm về Hồ Gươm, phố cổ, làng nghề truyền thống; Xây dựng bộ tài liệu tham khảo giúp GV có thể khai thác và kết nối thơ lục bát với các yếu tố văn hóa đặc trưng của Hà Nội; Tạo kho dữ liệu số (hình ảnh, video, bản đồ văn hóa) để hỗ trợ giảng dạy và giúp HS hình học rõ ràng hơn về bối cảnh văn hóa.

Hai là, nâng cao năng lực giảng dạy tích hợp cho GV Ngữ văn. Để nâng cao hiệu quả dạy học tích hợp, GV cần có kiến thức về cả thơ lục bát và văn hóa địa phương. Do đó, các giải pháp nâng cao năng lực cho GV bao gồm: Tổ chức các khóa tập huấn về phương pháp dạy học tích hợp, đặc biệt là cách lồng ghép các yếu tố văn hóa Hà Nội vào giảng dạy thơ lục bát; Xây dựng cộng đồng giáo dục chia sẻ kinh nghiệm, học liệu và phương pháp sáng tạo trong giảng dạy; Mời chuyên gia về văn học dân gian, nhà nghiên cứu văn hóa Hà Nội tham gia giảng dạy hoặc hướng dẫn GV trong việc khai thác và thiết kế bài nghiên cứu.

Ba là, kết nối nội dung bài học với không gian văn hóa thực tế bằng cách: Tổ chức các buổi học ngoại khóa tại các địa điểm lịch sử và văn hóa như Văn Miếu - Quốc Tử Giám, phố cổ Hà Nội,

làng gồm Bát Tràng, làng lụa Vạn Phúc, để HS có cơ hội trải nghiệm thực tế và kết nối bài học với không gian văn hóa; Mời nghệ nhân dân gian đến trường giao lưu, giúp HS hiểu rõ hơn về phong cách sống, sinh hoạt văn hóa của người Hà Nội qua các giai đoạn lịch sử; Phát triển dự án học tập liên môn giúp HS khám phá và sáng tạo nội dung học tập.

Bốn là, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ trong dạy học. Xây dựng các video bài giảng trực tuyến, thuyết minh về thơ lục bát gắn với bối cảnh văn hóa địa phương để HS có thể tiếp cận nội dung một cách sinh động. Đồng thời, khuyến khích HS sử dụng các nền tảng sáng tạo số (như vẽ tranh minh họa thơ, làm video cảm nhận sản phẩm) để tăng cường sự tương tác với nội dung bài học.

Năm là, khuyến khích HS sáng tạo và tham gia các hoạt động thực hành. Để HS thực sự hứng thú với thơ lục bát và văn hóa địa phương, cần tạo ra các sân chơi sáng tạo để các em có cơ hội thể hiện bản thân: Tổ chức các cuộc thi sáng tác thơ lục bát về Hà Nội, giúp HS vừa luyện rèn kỹ năng làm thơ, vừa thể hiện tình yêu với quê hương; Thực hiện dự án nhóm, trong đó HS có thể đóng vai trò hướng dẫn viên du lịch giới thiệu về một địa danh Hà Nội xuất hiện trong các bài thơ lục bát, từ đó giúp các em phát triển kỹ năng thuyết trình và làm việc nhóm.

3. KẾT LUẬN

Có thể khẳng định, việc tích hợp nội dung giáo dục địa phương vào dạy học thơ lục bát cho học sinh lớp 6 tại thành phố Hà Nội không chỉ góp phần làm phong phú nội dung môn Ngữ văn mà còn là phương thức hiệu quả để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống. Trên cơ sở phân tích lý luận và khảo sát thực tiễn, nghiên cứu đã chỉ ra những yếu tố then chốt ảnh hưởng đến hiệu quả triển khai như: năng lực dạy học tích hợp của giáo viên, chất lượng học liệu, điều kiện cơ sở vật chất, mức độ ứng dụng công nghệ và sự phối hợp từ các tổ chức văn hóa địa phương. Do đó, việc thực hiện đồng bộ các giải pháp đã đề xuất là cần thiết nhằm xây dựng môi trường dạy học tích hợp hiệu quả, gắn với đặc trưng văn hóa Hà Nội. Bài viết này bước đầu đặt nền tảng lý luận và thực tiễn cho việc dạy học thơ lục bát theo hướng tích hợp nội dung giáo dục địa phương, đồng thời mở ra hướng nghiên cứu tiếp theo về việc thiết kế các chủ đề dạy học cụ thể, cũng như tổ chức thực nghiệm sư phạm nhằm đánh giá tính hiệu quả và khả thi của mô hình dạy học này trong thực tiễn nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2014), *Hướng dẫn sinh hoạt chuyên môn về đổi mới phương pháp dạy học và kiểm tra, đánh giá; tổ chức và quản lý các hoạt động chuyên môn của trường trung học/trung tâm giáo dục thường xuyên qua mạng* (Công văn số 5555/BGDĐT-GDTrH, ngày 08/10/2014), Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông - Môn Ngữ văn*, Hà Nội.
3. Phạm Thị Thu Hương (Chủ biên), (2024), Đoàn Thị Thanh Huyền, Nguyễn Thế Hưng, Trịnh Thị Lan, Lê Thị Minh Nguyệt, Trần Hoài Phương và Phan Thị Hồng Xuân, *Giáo trình xây dựng kế hoạch dạy học môn Ngữ văn*, Nxb ĐHSP, Hà Nội.
4. Đỗ Hương Trà (Chủ biên) & các tác giả (2015), *Dạy học tích hợp phát triển năng lực học sinh (Quyển 1: Khoa học tự nhiên)*, Nxb ĐHSP, Hà Nội.
5. Đỗ Ngọc Thống (2016), Tích hợp trong chương trình giáo dục phổ thông mới, *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, 125(2), 1–3.
6. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018), Hà Nội.

THE CURRENT SITUATION OF TEACHING THE TOPIC “LUC BAT” POETRY IN GRADE 6 INTEGRATED WITH LOCAL EDUCATION CONTENT IN HANOI

Abstract: *Integrated thematic teaching is a key orientation in the 2018 General Education Program, contributing to the comprehensive development of student competencies and connecting subject content with local realities. In Grade 6 Literature, “luc bat” poetry - a*

traditional Vietnamese verse form - has great potential for integrating local cultural elements. This paper investigates the current situation of organizing the teaching of “luc bat” poetry integrated with local education content in several lower secondary schools in Hanoi. The findings indicate that while teachers are aware of the importance of integrated teaching, they face challenges due to a lack of suitable teaching materials, limited capacity in designing integrated topics, and few opportunities for experiential learning. Based on these findings, the paper proposes five key solutions: developing teaching materials and a digital repository of Hanoi's cultural heritage; enhancing teachers' competence in integrated instruction; strengthening connections between lessons and real cultural spaces; and applying educational technology in the teaching of poetry.

Keywords: “Luc bat” poetry, local education, grade 6 Literature, Hanoi.